

פרק 1

טורונטו, קנדה, תשי"ב (1952)

"מיסטר סמואל, יש כאן איזה צעיר מרדן, שדורש בכל תוקף פגישה
איתך."

"הוא רשום ביומן?"

"לא, אבל הוא מוען שיש לו משהו נדיר להראות לך, ושאתה
תפסיד את הזדמנות חייר אם לא תפגוש אותו. כבר שעתיים אני
מנסה לנער אותו ולא מצליחה. נראה לי, שהדרך היחידה להיפטר

ממנו היא לקבל אותו ולבדוק מה הוא רוצה.״ הלן המזכירה נאנחת לעצמה. היא בהחלט מחשיבה את עצמה כאדם אסרטיבי, אבל עקשן כזה היא לא ראתה בחייה.

רוברט סמואל, העורך הראשי של ״קנדה ניוז״, מטה את גופו קדימה. האינסטינקטים שלו מאותתים, שיש כאן משהו שווה בדיקה. הוא מורה להלן להכניס את האיש.

כמה שניות לאחר מכן נכנס הצעיר לחדרו בצעדים גדולים ורחבים, ללא אומר ודברים, הוא פורש על שולחנו של רוברט שלל תמונות בלתי שגרתיות בעליל.

״תסתכל,״ הוא מורה באצבע לעבר התמונות.

רוברט חושק שפתיים. הוא עורך ראשי של עיתון חשוב. הצעיר הזה מרשה לעצמו יותר מדי.

סקרנותו הבוערת דוחפת אותו להתבונן בכל זאת בתמונות.

בראשונה שבהן נראה הצעיר צולל בחברתו של דוב קוטב, קרוב אליו במרחק נגיסה כמעט. רוברט מצטמרר.

בתמונה השנייה נסחפת חבית בעלת מכסה שקוף במפלי הניאגרה. בתוך החבית יושב הבחור שמולו בחיור זחוח. רוברט אחוז פליאה. איך הוא נחלץ משם ונותר בחיים? הצעיר כאילו שומע את השאלה. ״זה עלה לי בכמה צלעות שבורות, לא נורא.״

בתמונה השלישית נראה הצעיר רוכב על אופנוע בשביל צר שמתפתל על צלע הר. מצידו האחד צוק תלול, מצידו השני תהום. כל סטייה קלה מן השביל עלולה לדרדר את הרוכב היישר אל מותו. אדם שפוי לא היה מעז להתקרב אל השביל הזה, אבל נראה שהבחור שמולו מפיק ריגוש אדיר מהסכנה.

"אף אחד עוד לא הביא לך סחורה כזאת, נכון?" הוא מחייך אל רוברט חיוך של ניצחון.

"הסחורה אכן נדירה, אבל החיים שווים יותר מהכל. אם היית הבן שלי..."

"עזוב, הרבה אנשים ניסו להוריד אותי מהאתגרים האלה. אמרו שזה מסוכן, אבל אני חזק ושורד. עובדה שפעם אחר פעם נשארתי בחיים."

"שטות שמצליחה נשארת שטות." מרפקו של רוברט נתקל בכוס הקפה. היא מתהפכת ומטביעה את כל המסמכים בשלולית חומה. הלק, בפנים דאוגות, נחפזת לעזרה.

"אני כאן רק כדי לחפש עבודה. מחנכים כבר היו לי די והותר," מבהיר הצעיר בטון חמצמץ.

"התקבלת."

"אתה רציני?"

"כן. אם אתה מתעקש לסכן את עצמך, עדיף שתעשה את זה אצלנו." הצעיר מישיר אליו מבט. "זכית בפיס. לא תתחרט."

"אם לא אכפת לך, אשמח לדעת מה שמו של העובד החדש שלנו." ג'רי אייזיקסון.

"אייזיקסון?" עיניו של רוברט נפערות. "סלח לי... האם אתה יהודי?" "אכן, כן. ומה אתה? אנטישמי?" ג'רי נועץ בו מבט עז ומתריס.

"חס ושלום, גם אני יהודי. אולי תבוא אלינו לסעודת שבת?"

"מה זה הסעודה הזאת? יומולדת? צריך להביא מתנה?"

“תביא רק את עצמך.”

לימים, יתחרט רוברט סמואל עד עומק לבבו על ההזמנה הזו. הוא ייסר את עצמו שוב ושוב, אבל כבר יהיה מאוחר מדי.

נכון, הוא חשק בצעיר הנלהב והנועז ככתב בעיתוננו, אך בשום פנים ואופן לא תכנן לבחור בו כחתן ללורה, בתו היחידה.

ז'יטומיר אוקראינה, תרע"ט (1919)

שלושים ושלוש שנים, לפני...

“מתי יש נסיעה לחודרוקוב?” שואל ראובן בן השנים עשרה את מוישה העגלון, ומהדק את צרור כספו אל גופו. הוא הצליח למכור ליהודים שבז'יטומיר, העיר הגדולה, את החמאה ואת הגבינות הקשות שייצרה אימו מן החלב של הפרה שלהם, וקיבל תמורתן סכום כסף נאה. עכשיו הוא רוצה לחזור אל ביתו ולהביא להוריו את הכסף, הנחוץ להם כל כך לכלכלת הבית. הוא משתוקק לחגוג את חג השבועות הקרב ובא, בצוותא עם בני משפחתו. אח, כמה נפלא יהיה ללמוד עם אביו בבית הכנסת במשך כל הלילה, ולטעום מעוגות הגבינה הנפלאות שתכין אימו.

מוישה מסתכל עליו במבט מוזר. “לא שמעת מה קרה?” הוא שואל את ראובן ברחמים גדולים.

“לא,” עונה ראובן, וחרדה מזדחלת לתוכו.

“אין לך לאן לחזור. היה שם פוגרום נורא וכל היהודים נרצחו.”

פניו של ראובן מחווירות, הוא מתנוודד וכמעט קורס ארצה. מוישה תופס אותו ברגע האחרון.

"אין ניצולים??" זעק ראובן. "אף אחד לא נשאר??"

"לצערי הרב, יהודי העיירה נרצחו כולם, חוץ מאחד."

"אתה חייב לספר לי מה קרה!" ראובן תופס בזרועו של העגלון ומטלטל אותו.

"אז ככה, עד הראייה היחיד שנשאר מכל העיירה סיפר, שפלוגה של חיילים אוקראינים פרצה לעיירה באישון לילה, והחלה לטבוח ביהודים. הגויים המקומיים הצטרפו אליהם בחשק ובמרץ רב..."

"אבל היו צעירים יהודיים, שהתארגנו כדי להגן על יהודי העיר, הם לא הצליחו להציל אף אחד?" הוא נאחז בבדל התקווה הקלוש שעוד נותר לו.

"הם היו מתי מעט והובסו בקלות בידי הפורעים." העגלון נאנח אנחה עמוקה. "יהודים רבים נרצחו בדם קר בסכינים ובקלשונים, אחרים הוטבעו על ידי הפורעים בנהר אירפין, השם ייקום דמם." ראובן פורץ בבכי.

"ומה עם בית הכנסת? מה עם ספרי התורה?"

"חוללו כולם," מוישה עונה וכאב גדול נשקף מעיניו.

"מה עם המשפחה שלי?? אתה יודע משהו??" ראובן שואל את השאלה שהוא פוחד לשאול.

"לא יודע, אבל העד סיפר, שכל יהודי העיירה נהרגו, ולא נשאר איש חוץ ממנו. הוא הצליח להסתתר בין הענפים של עץ גבוה, ומשם השקיף על כל הזועות."

טורונטו, קנדה

"ילדים, אני רוצה לספר לכם משהו חשוב," אומר ג'קי סילבר לילדיו בארוחת הערב.

"מה?" עיני הילדים נפערות בסקרנות.

"בשבוע הבא יגיע לבית שלנו אורח חדש. הוא בן דוד שלכם, הבן של אחותי, לאה'לה שמואלביץ', שהייתה גרה בעיירה חודרוקוב שבאוקראינה. הוא יבוא לגור אצלנו, ואני מאוד מבקש שתקבלו אותו יפה."

"אבל למה הוא עוזב את המשפחה שלו?" תמחה מינה בת העשר.

"כי הגויים הרשעים רצחו את כל המשפחה שלו, את אמא שלו, את אבא שלו ואת כל האחים והאחיות. רק הוא נשאר יחידי מכל המשפחה שלו."

"איזה מסכן." דמעות זולגות מעיניה של מינה.

"ראובן לא ירצה שתתייחסו אליו כאל מסכן, הוא יעדיף שתסתכלו עליו כעל נער רגיל. מהיום הוא יהיה כמו אח שלכם."

כעבור שבוע ראובן מגיע אל ביתם. הוא מתאקלם במהירות, ונעשה לחלק בלתי נפרד מן המשפחה. הנער שמח לגלות, שבני משפחתו שומרים תורה ומצוות, דבר שכלל אינו מובן מאליו בקנדה של אותם ימים.

"בקנדה מוכרחים להשתמש בשני שמות," מסביר הדוד לראובן. "בבית שלנו, ובבית הכנסת כשתעלה לתורה, תוכל להמשיך להיקרא ראובן, אבל בכל המסמכים הרשמיים ניאלץ לקרוא לך בשם שמוכר לגויים. מה דעתך על השם רוברט? זה ממש דומה לראובן."

הדוד שולח את הנער המוכשר ללמוד בבית הספר היהודי, שבו לומדים ילדיו. בהגיעו לגיל שמונה עשרה, ראובן־רוברט מתקבל לעבודה ככתב זוטר במערכת העיתון "חדשות קנדה". בתחילה הוא נתקל בגילויי אנטישמיות מצד חבריו לצוות, אבל הוא לא נבהל מכך. הוא מתעלם מהזלזול ומביטויי הגנאי המופנים לעברו, ומשתדל בכל מאודו להתנהג למופת, לעזור לכל מי שזקוק לעזרה ולא לתת שום עילה לאנטישמים להתנכל לו. עם הזמן הוא קונה את הערכתם של חבריו לצוות. גם מנהלי העיתון מתרשמים מכישוריו ומחריצותו, מקדמים אותו ונותנים לו תפקידים רבי משמעות.

החלום שלו הוא להילחם באנטישמיות, בכל כוחו, באמצעות הכתיבה העיתונאית. אם יתרחשו, חלילה וחס, פוגרומים נוספים, הוא יסקר אותם בפרוטרוט ויזעזע את דעת הקהל העולמית. הוא מאמין, שהסברה טובה ונכונה יכולה להשפיע מאוד, ולהרתיע את מבצעי מעשי העוולה והרשע. הוא גומר אומר בליבו לעשות כל מה שביכולתו, כדי ללחום למען הצדק ולהועיל לעם היהודי.

בהגיעו לגיל עשרים הוא נושא לאישה את מינה, בת דודו. כשהוא עומד מתחת לחופה, ראובן נושא תפילה, שבוקעת ממעמקי ליבו. הוא מייחל לבית שמח ושוקק חיים, מלא בילדים, שימשיכו בגאון את מורשת משפחתו, שנגדעה באכזריות כה מרובה.

שני הילדים הראשונים שנולדים לו חולים במחלה גנטית קשה, ונפטרים בינקותם. אחר כך נולדת לו ביתו, לאה־לורה, שנקראת על שם אימו. התינוקת השמנמנה וורודת הלחיים מתפתחת יפה, וממלאת את ביתם של רוברט ומינה בשמחה ובעליצות. את כל חלומותיהם ותקוותיהם הם תולים בה, ומשתוקקים בכל ליבם לראות ממנה נחת.

טורונטו, קנדה, תשי"ב (1952)

עשרים שנה אחרי...

"לורה, את יודעת שאת יקרה לי מאד. אני רק דואגת לאושר שלך, לעתיד שלך. ג'רי הוא לא... הוא פשוט לא..."

עיניה של לורה מתכווצות. "מה יש לך נגדו?" אימא שלה לא סומכת על כושר השיפוט שלה!

"שום דבר. הוא באמת צעיר מרתק ומוכשר, אבל זה לא אומר שיהיה לך קל לחיות לצידו."

"למה את מתכוונת?" עיניה החומות של לורה כבר יורות חיצים נוקבים.

"הוא לא איש משפחה. הוא מרוכז מאוד בקריירה ובעבודה שלו. את תהיי לבד רוב הזמן, ואת לא בנויה לחיים כאלו."

לורה מניפה את ידה בביטול. "מה פתאום?! את סתם רואה אותו בעין שלילית. זה הכל בגלל שהוא לא שומר מצוות כמו אבא וכמוך."

"נו, והעניין הזה לא מציק לך? לא אכפת לך, מי יחנך את הילדים שלך?"

"העיקר שהוא יהודי", קובעת לורה בביטחון. "זה מה שחשוב. אני גם מאמינה, שהוא ילך לקראתי בכל העניינים האלו של המסורת."

אמא של לורה נאנחת. "את זה הוא אומר לך עכשיו, כשהוא מעוניין מאוד בנישואין האלו, אבל אחר כך יהיה לו קשה ליישם."

"את סתם רואה שחורות. כשיש רצון טוב, אפשר לגשר על כל הפערים," מכריזה לורה בלהט נעורים.

“בסוף ההתלהבות יורדת, ואת נשארת עם הבנאדם. מה אגיד לך...
אני חוששת מאוד.”

“מצטערת אמא, אבל זה סופי!”

מינה מביטה בביתה במבט מיוסר. כל השנים פינקו היא ורוברט את לורה. תמיד נתנו לה כל מה שרצתה, והיא, כמו כל הצעירים היום, בטוחה מאוד בעצמה. משוכנעת שהיא יודעת הכל יותר טוב מכולם. הלוואי שלא תתאכזב ושלא תסבול. מינה כבר ראתה דבר או שניים בחייה, ומבינה היטב בבני אדם. היא חוששת, מאד חוששת, שלורה שלה עומדת ליפול עמוק. כמה נורא, שעל אף שהיא האם, אין בידה לעשות מאומה כדי למנוע זאת.